

EUROPOS PARLAMENTAS

2009–2014

Plenarinio posėdžio dokumentas

A7-0047/2013

25.2.2013

PRANEŠIMAS

dėl moterų padėties Šiaurės Afrikoje
(2012/2102(INI))

Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetas

Pranešėja: Silvia Costa

PR_INI

TURINYS

Puslapis

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS	3
AIŠKINAMOJI DALIS	16
VYSTYMO SI KOMITETO NUOMONĖ	20
GALUTINIO BALSAVIMO KOMITETE REZULTATAI	23

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl moterų padėties Šiaurės Afrikoje (2012/2102(INI))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 2 straipsnį ir 3 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą, taip pat į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 8 straipsnį,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 23 straipsnį,
- atsižvelgdamas į Afrikos ir ES strateginę partnerystę – bendrą Afrikos ir ES strategiją,
- atsižvelgdamas į 2010 m. rugsėjo 21 d. Komisijos komunikatą „2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija“ (COM(2010) 0491),
- atsižvelgdamas į bendrus Komisijos ir Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai komunikatus „ES ir pietinių Viduržemio jūros regiono šalių partnerystė siekiant demokratijos ir bendros gerovės“ (COM(2011) 0200), „Naujas požiūris į kintančią kaimynystę“ (COM(2011) 0303) ir „Naujosios Europos kaimynystės politikos įgyvendinimas“ (COM(2012) 0014),
- atsižvelgdamas į temines ir geografines Komisijos finansines priemones demokratijai ir žmogaus teisėms skatinti (pvz., į Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę (EKPP),
- atsižvelgdamas į Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategiją 2012–2016 m. (COM(2012) 0286),
- atsižvelgdamas į Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliuciją „Moterų ir vyrų lygybė – Arabų pavasario sėkmės sąlyga“¹,
- atsižvelgdamas į 1979 m. gruodžio 18 d. Jungtinių Tautų Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, į 1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją ir į šios konvencijos 2000 m. gegužės 25 d. fakultatyvinį protokolą dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos,
- atsižvelgdamas į 2012 m. gruodžio 20 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 67/167 dėl moterų lytinių organų žalojimo,
- atsižvelgdamas į 1995 m. rugsėjo mėn. Pekine vykusią ketvirtąją pasaulio moterų konferenciją, į Pekine priimtą deklaraciją ir veiksmų programą, taip pat į atitinkamai 2000 m. birželio 9 d., 2005 m. kovo 11 d. ir 2010 m. kovo 2 d. patvirtintus Jungtinių Tautų specialiųjų sesijų „Pekinas + 5“, „Pekinas + 10“ ir „Pekinas + 15“ baigiamuosius dokumentus dėl tolesnių veiksmų ir iniciatyvų siekiant įgyvendinti Pekino deklaraciją ir

---

¹ 2012 m. balandžio 24 d. Asamblėjos 13-ajame posėdyje patvirtinta rezoliucija Nr. 1873 (2012).

veiksmų programą,

- atsižvelgdamas į Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartijos protokolą dėl moterų teisių Afrikoje,
- atsižvelgdamas į Viduržemio jūros regiono valstybių sąjungos parlamentinės asamblėjos veiklą,
- atsižvelgdamas į Stambulo ir Marakešo procesą ir 2006 m. lapkričio 14 – 15 d. Stambule vykusios Pirmosios Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių ministrų konferencijos bei 2009 m. lapkričio 11 – 12 d. Marakeše vykusios Antrosios Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių ministrų konferencijos išvadas dėl moterų vaidmens visuomenėje stiprinimo,
- atsižvelgdamas į Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos (angl. MENA) regione 2012 m. birželio ir lapkričio mėn. Beirute ir Amane įgyvendinant ES finansuojamą regioninį projektą „Bendros moterų ir vyrų lygybės darbotvarkės skatinimas Stambulo procese“ vykusių pilietinės visuomenės, valstybės veikėjų ir politinių lyderių dialogų išvadas,
- atsižvelgdamas į Komisijos ir Jungtinių Tautų Lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padalinio (JT Moterys) vykdomą bendrą regioninę pietinio Viduržemio jūros regiono programą „Šuolis į priekį moterų labui“,
- atsižvelgdamas į UNIFEC ataskaitos „Pažanga vaikų labui“ (angl. „Progress for Children“) 10-ąjį leidimą „Paauglių ataskaitos kortelė“,
- atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų vystymo programos (JTVP) 2005 m. ataskaitą dėl žmogaus socialinės raidos arabų šalyse „Moterų galių didėjimas arabų šalyse“ ir į 2009 m. ataskaitą „Iššūkiai žmonių saugumui arabų regione“, ypač į jo skyrių „Pažeidžiamų asmenų grupių asmeninis nesaugumas“,
- atsižvelgdamas į savo 2011 m. vasario 17 d. rezoliuciją dėl padėties Egipte¹,
- atsižvelgdamas į savo 2011 m. kovo 10 d. rezoliuciją dėl kaimyninių pietų šalių, ypač Libijos²,
- atsižvelgdamas į savo 2011 m. balandžio 7 d. rezoliuciją dėl Europos kaimynystės politikos peržiūros pietų aspekto³,
- atsižvelgdamas į savo 2011 m. balandžio 7 d. rezoliuciją dėl seksualinės prievartos naudojimo per konfliktus Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose⁴,
- atsižvelgdamas į savo 2012 m. kovo 13 d. rezoliuciją dėl moterų ir vyrų lygybės Europos

---

¹ Priimti tekstai, P7_TA(2011)0064.

² Priimti tekstai, P7_TA(2011)0095.

³ Priimti tekstai, P7_TA(2011)0154.

⁴ Priimti tekstai, P7_TA(2011)0155.

Sajungoje (2011 m.)¹,

- atsižvelgdamas į savo 2012 m. kovo 29 d. rekomendaciją Tarybai dėl galimo Europos demokratijos fondo įsteigimo tvarkos²,
  - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 48 straipsnį,
  - atsižvelgdamas į Moterų teisių ir lyčių lygybės komiteto pranešimą ir Vystymosi komiteto nuomonę (A7-0047/2013),
- A. kadangi daug moterų, visų pirma jaunų, Šiaurės Afrikoje labai aktyviai įsitraukė į Arabų pavasarį: nuo pat pradžių dalyvavo demonstracijose, viešuose debatuose bei politinėse diskusijose ir rinkimuose, aktyviai prisidėjo prie pilietinės visuomenės, be kita ko, įsitraukdamos į socialinę žiniasklaidą ir rašydamos tinklaraščius, taigi jos buvo ir vis dar yra svarbios demokratinių pokyčių savo šalyse, vystymosi ir sanglaudos stiprinimo proceso dalyvės;
- B. kadangi šiose šalyse vyksta politiniai ir demokratiniai pokyčiai ir konstitucijų keitimo ar pritaikymo procesai, kuriuose aktyviai ir nuolat dalyvauja moterys, neatsižvelgiant į tai, ar jos yra parlamentų narės, išrinktos pareigūnės ar pilietinės visuomenės atstovės; kadangi šių procesų rezultatai lems šių šalių demokratinį veikimą ir pagrindinių teisių bei laisvių įgyvendinimą ir turės įtakos moterų padėčiai;
- C. kadangi moterų vaidmuo per revoliuciją nesiskiria nuo vaidmens, kurį jos turi atlikti per perėjimo prie demokratijos ir valstybės atstatymo procesą; taip pat, kadangi šių procesų sėkmė visiškai priklauso nuo to, ar moterys aktyviai dalyvaus priimant sprendimus visais lygiais;
- D. kadangi pastaraisiais dešimtmečiais šių šalių moterys, nors ir nevienodai, vis dažniau siekia aukštojo mokslo ir tampa pilietinės visuomenės organizacijų narėmis, įmonių ir institucijų darbuotojomis net jei diktatūros ir paternalizmo režimų sąlygomis veiksmingas jų teisių įgyvendinimas buvo ribotas, o moterų dalyvavimui buvo taikomos įvairios ribojamosios sąlygos;
- E. kadangi moterų teisės yra vienas iš labiausiai svarstomų dabartinio politinio proceso klausimų ir didžiausia moterų problema, nes joms kyla pavojus sulaukti priešišku reakcijų ir bauginimų, dėl kurių gali sumažėti galimybės pasiekti užsibrėžtą tikslą – užtikrinti pasidalijamąją demokratiją ir vienodą piliečių statusą;
- F. kadangi keletas bendrų su lytimis susijusių klausimų, pvz., mergaičių ir moterų teisės kaip visuotinės žmogaus teisės, lygios teisės ir tarptautinių konvencijų nuostatų laikymasis, yra svarbiausi diskusijų dėl konstitucinių pakeitimų aspektai;
- G. kadangi atstovavimo moterims politikoje ir priimant sprendimus visuose sektoriuose procentinis lygis kiekvienoje šalyje skirtingas, tačiau, palyginti su aktyviu moterų dalyvavimu įvairiuose pasipriešinimo judėjimuose ir po to vykusiuose rinkimuose, taip pat

---

¹ Priimti tekstai, P7_TA(2012)0069.

² Priimti tekstai, P7_TA(2012)0113.

išaugusiu labai išsilavinusių moterų skaičiumi, jis yra itin žemas;

- H. kadangi įgyvendinant atnaujintą ES kaimynystės politiką daugiau dėmesio reikėtų skirti lyčių lygybei, moterų įgalinimui ir paramai pilietinei visuomenei;
- I. kadangi šiuo metu konkreti ES parama sprendžiant lyčių klausimus regione sudaro 92 mln. eurų, iš kurių 77 mln. eurų skiriami dvišaliu lygmeniu, o 15 mln. – regioniniu lygmeniu;
- J. kadangi viena iš svarbiausių ES dvišalių programų turi būti įgyvendinta Maroke, kuriai skirtas 45 mln. eurų biudžetas „vyrų ir moterų lygybei skatinti“, Egipte JT Moterys turi įgyvendinti 4 mln. eurų projektą, o Tunise ir Libijoje JT Moterys įgyvendina moterims skirtas dvišales programas, rengiantis rinkimams;
- K. kadangi dėl socialinės ir ekonominės padėties, ypač didelio jaunimo ir moterų nedarbo lygio ir skurdo dažnai moterys patiria socialinę atskirtį ir tampa vis labiau pažeidžiama gyventojų grupe, taip pat teisių, orumo ir teisingumo siekis buvo vienos iš pagrindinių šiame regione kilusių sukilimų priežasčių;
- L. kadangi, šiame regione prasidėjus neramumams ir po jų, prieš mergaites ir moteris įvykdyta nemažai seksualinio smurto veiksmy, įskaitant prievartavimą ir nekaltybės tikrinimą, kuriais, *inter alia*, saugumo pajėgos naudojosi kaip priemone moterims daryti politinį spaudimą, taip pat viešą seksualinį prievartavimą; kadangi ekstremistų judėjimai vis dažniau griebiasi su lytimi susijusių bauginimų; ir kadangi, remiantis tyrimais, daugiau kaip 80 proc. Egipto moterų patyrė seksualinį prievartavimą;
- M. kadangi dėl nesaugumo kai kuriose šio regiono šalyse ir dėl ekonomikos krizės moterų migrančių ir vaikų padėtis yra dar prastesnė;
- N. kadangi pereinamojo laikotarpio šalyse ir regionuose, kuriuose civiliai gyventojai nukentėjo nuo konfliktų arba kuriuose esama daug pabėgėlių ar šalies viduje perkeltų asmenų, didėja prekybos žmonėmis pavojus;
- O. kadangi vienas iš pagrindinių diskusijų dėl konstitucinių pakeitimų klausimų yra tai, ar islamas konstitucijoje turėtų būti apibrėžtas kaip tautos, arba kaip valstybės religija;
- P. kadangi 2012 m. gruodžio mėn. Egipte įvykusiame referendume dėl konstitucijos nebuvo užtikrintas tinkamas gyventojų dalyvavimo mastas, ne visos šalys jam pritarė, liko neatsakyti tam tikri klausimai ir neapibrėžta veiksmy laisvė aiškinti svarbius konstitucinius klausimus, įskaitant moterų teises;
- Q. kadangi Viduržemio jūros šalių sąjungos ir Stambulo ir Marakešo proceso parlamentinis aspektas yra viena iš geriausių priemonių teisės aktų leidėjams keistis nuomonėmis visais šiais klausimais, o Viduržemio jūros regiono valstybių sąjungos parlamentinę asamblėją sudaro ir Moterų teisių komitetas, kurio įgaliojimai privalo būti tinkamai panaudoti;

Moterų teisės

1. ragina visų susijusių šalių valdžios institucijas į konstitucijas visam laikui įtraukti moterų

ir vyrų lygybės principą ir taip aiškiai uždrausti visų formų diskriminaciją ir smurtą prieš moteris ir mergaites, taip pat numatyti galimybes imtis pozityvių veiksmų ir užtikrinti moterų politines, ekonomines ir socialines teises; ragina šių šalių teisės aktų leidėjus remiantis tarptautinėmis ir regioninėmis priemonėmis pakeisti visus galiojančius teisės aktus ir įtraukti lyčių lygybės principą į visus jų projektus ar teisėkūros pasiūlymus, kuriais gali būti diskriminuojamos moterys, pavyzdžiui, aktus, kuriais reglamentuojama santuoka, santuokos nutraukimas, vaikų globa, tėvystės teisės, pilietybė, paveldėjimas ir veiknumas, taip pat įtvirtinti vidaus mechanizmus, kuriais saugomos moterų teisės;

2. ragina nacionalinės valdžios institucijas užtikrinti moterų ir vyrų lygybę baudžiamųjų kodeksų nuostatose ir socialinės apsaugos sistemose;
3. pabrėžia, kad vyrų ir moterų dalyvavimas lygiomis teisėmis visose gyvenimo srityse yra labai svarbi demokratijos dalis ir kad moterų dalyvavimas valdyne – tai socialinės ir ekonominės pažangos, socialinės sanglaudos ir teisingo demokratinio valdymo išankstinė sąlyga; taigi primygtinai ragina visas valstybes savo demokratijos skatinimo darbotvarkėse vienu iš prioritetų numatyti lyčių lygybę;
4. pabrėžia, kad Šiaurės Afrikoje vykstant pereinamiesiems procesams demokratinės politinės sistemos ir demokratinė visuomenė bus sukurtos tik tuo atveju, jei bus pasiekta lyčių lygybė ir sudaryta galimybė laisvai pasirinkti gyvenimo būdą;
5. ragina Šiaurės Afrikos šalių nacionalinės valdžios institucijas visapusiškai įgyvendinti Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, jos protokolų ir visų tarptautinių žmogaus teisių konvencijų nuostatas, taigi panaikinti visas Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims išlygas; taip pat prašo šių šalių nacionalinės valdžios institucijų bendradarbiauti su JT institucijomis, saugančiomis mergaičių ir moterų teises;
6. primena atviras islamą išpažįstančių mokslininkų diskusijas siekiant išaiškinti religinius tekstus atsižvelgiant į moterų teises ir lygybę;
7. primena, kad svarbu užtikrinti žodžio ir religijos laisvę ir pliuralizmą skatinant abipusę pagarbą ir tarpreliginį dialogą, visų pirma tarp moterų;
8. ragina valstybes pradėti integracines, plačios apimties ir savanoriškas diskusijas su visais susijusiais subjektais, t. y. su pilietine visuomene, socialiniais partneriais, vietos moterų organizacijomis, vietos valdžios institucijomis ir religiniais lyderiais, ir užtikrinti, kad būtų saugomos ir remiamos moterų teisės ir lyčių lygybės principas;
9. primena, kad nei viena monoteistinė religija neskatina smurto ir neturėtų būti naudojama jam pateisinti;
10. ragina Šiaurės Afrikos šalyse priimti įstatymus ir konkrečias priemones, kuriomis būtų draudžiamas visų rūšių smurtas prieš moteris, įskaitant smurtą šeimoje, seksualinį smurtą, seksualinį priekabiavimą ir ydingą tradicinę praktiką, pavyzdžiui, moterų lyties organų žalojimą ir priverstines santuokas, ypač nepilnamečių, ir nustatytos nuobaudos už šį smurtą; pabrėžia, kad svarbu užtikrinti nukentėjusiųjų apsaugą ir specialiųjų paslaugų teikimą; palankiai vertina neseniai Tuniso moterų ir šeimos reikalų ministro pradėtą

kampaniją prieš smurtą šeimoje; taip pat palankiai vertina Maroko, kuris 2012 m. organizavo dešimtąją nacionalinę kampaniją, skirtą kovai su smurtu prieš moteris, nuolatinis įsipareigojimas šioje srityje;

11. primena apie dvigubą diskriminaciją, kurią patiria lesbietės, taip pat ragina Šiaurės Afrikos nacionalinės valdžios institucijas panaikinti baudžiamąją atsakomybę už homoseksualumą ir užtikrinti, kad moterys nebūtų diskriminuojamos dėl savo lytinės orientacijos;
12. pabrėžia, kaip svarbu kovoti su nebaudžiamumu visais smurto, ypač seksualinio smurto, prieš moteris atvejais užtikrinant, kad tokie nusikaltimai būtų veiksmingai iširti, kad juos įvykdę asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir griežtai nubausti, kad teisinė sistema tinkamai saugotų nepilnamečius ir kad visos moterys turėtų visapusišką teisę kreiptis į teismą be jokios diskriminacijos dėl religijos ir (arba) etninės kilmės;
13. ragina nacionalines vyriausybes teikti reikiamo lygio mokymą asmenims, ir taip užtikrinti, kad teismų sistemoje ir saugumo pajėgose dirbantys asmenys būtų tinkamai pasirengę nagrinėti bylas dėl seksualinio smurto nusikaltimų ir spręsti su nukentėjusiais asmenimis susijusius klausimus; taip pat pabrėžia, kad labai svarbu sukurti pereinamojo laikotarpio teisingumo sistemą, kurioje būtų atsižvelgiama į lyčių aspektą;
14. smerkia visų rūšių smurto, ypač seksualinio smurto, naudojimą prieš prasidedant sukilimams, jų metu ir jiems pasibaigus, taip pat nuolatinį seksualinio smurto kaip politinio spaudimo priemonės, skirtos moterims įbauginti ir pažeminti, naudojimą; ragina nacionalinių teisingumo sistemų atstovus persekioti už šiuos nusikaltimus taikant atitinkamas priemones ir pabrėžia, kad Tarptautinis baudžiamasis teismas galėtų įsikišti, jeigu nacionaliniu lygmeniu neįmanoma imtis jokių teisminių veiksmų;
15. pabrėžia, kad prasidėjus neramumams ir po jų Šiaurės Afrikoje moterys tapo pažeidžiamesnės ir labiau persekiojamos;
16. ragina Šiaurės Afrikos valstybes parengti strategiją dėl asmenų, kurie nukentėjo nuo seksualinio smurto prasidėjus neramumams ir po jų, kad jiems būtų suteiktas tinkamas žalos atlyginimas, taip pat ekonominė, socialinė ir psichologinė parama; ragina Šiaurės Afrikos valstybių valdžios institucijas teikti prioritetą tam, kad būtų nusikaltėliams būtų įvykdytas teisingumas;
17. smerkia moterų lyties organų žalojimo praktiką, kuri vis dar taikoma kai kuriose Egipto srityse, ir ragina nacionalinės valdžios institucijas griežčiau įgyvendinti šios praktikos draudimą, taip pat ragina Komisiją parengti programas, kurių tikslas – panaikinti šią praktiką, įtraukiant ir NVO bei švietimą sveikatos klausimais; be to pabrėžia, kad svarbu didinti visuomenės informuotumą, ją telkti, šviesti ir mokyti, taip pat įtraukti nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijas, pilietinę visuomenę, religinius ir bendruomenių lyderius siekiant kovoti su moterų lyties organų žalojimu;
18. palankiai vertina tai, kad pastaraisiais dešimtmečiais vis daugiau šalių regione nusprendė padidinti teisės aktuose nustatytą galinčių tuoktis mergaičių amžiaus ribą (Egipte – 16 metų, Maroke – 18, Tunise ir Libijoje – 20), ir smerkia bet kokius mėginimus vėl ją sumažinti arba riboti šių reformų poveikį, nes ankstyvos, dažnai priverstinės, santuokos ne

tik daro neigiamą įtaką mergaičių teisėms, sveikatai, psichikai ir švietimui, bet ir padeda įtvirtinti skurdą, taigi kenkia ekonominiam vystymuisi;

19. primygtinai teigia, kad jokia diskriminacija ar smurtas, nukreipti prieš moteris ar mergaites, negali būti pateisinami kultūra, tradicija ar religija;
20. pabrėžia, kad visų pirma rengiant naują sveikatos politiką būtina sudaryti palankesnes sąlygas moterims ir mergaitėms gauti sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos bei kitas paslaugas, ypač susijusias su motinų, lytine ir reprodukicine sveikata ir teisėmis; ragina nacionalinės valdžios institucijas visiškai įgyvendinti Tarptautinės konferencijos gyventojų ir vystymosi klausimais (TKGV) priimtą veiksmų programą ir JT darbotvarkę gyventojų ir vystymosi klausimais ir atkreipia dėmesį į Jungtinių Tautų gyventojų fondo (angl. UNFPA) pranešimo „Taip – pasirinkimui, ne – atsitiktinumui. Šeimos planavimas, žmogaus teisės ir plėtra“ (angl. „By choice, not by chance: family planning, human rights and development“) išvadas;
21. pabrėžia, kad svarbu imtis konkrečių veiksmų informuojant moteris apie jų teises, taip pat bendradarbiauti su pilietinės visuomenės atstovais ir valstybinėmis agentūromis rengiant reformas ir įgyvendinant kovai su diskriminacija skirtus teisės aktus;

Moterų dalyvavimas priimant sprendimus

22. pabrėžia, kad iš aktyvaus moterų – kaip protestuotojų, rinkėjų, kandidačių ir išrinktų atstovių – dalyvavimo visuomeniniame ir politiniame gyvenime matyti jų noras visiškai naudotis pilietinėmis teisėmis ir dalyvauti kovoje už demokratiją; atkreipia dėmesį į tai, kad pastarieji Arabų pavasario įvykiai parodė, jog moterys gali atlikti svarbų vaidmenį vykstant revoliuciniams pokyčiams; todėl ragina imtis visų būtinų priemonių, įskaitant imtis pozityvių veiksmų ir nustatyti kvotas, kad visais valdžios lygmenimis (nuo vietos iki nacionalinio lygmens, nuo įstatymų leidybos iki vykdomųjų įgaliojimų) būtų daroma pažanga užtikrinant vienodą moterų dalyvavimą priimant sprendimus;
23. mano, kad labai svarbu padidinti moterų, dalyvaujančių rengiant įstatymų projektus nacionaliniuose parlamentuose, skaičių siekiant užtikrinti vienodesnę teisėkūros praktiką ir tikrą demokratinį procesą;
24. pritaria daugelio moterų parlamento narių šiose šalyse įsitikinimui, kad moterų teisės ir lyčių lygybė ir aktyvus moterų dalyvavimas politiniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime didinant jų įgūdžius ir kovojant su diskriminacija galėtų būti labiau skatinami ir įtvirtinti teisės aktuose, jeigu būtų rengiami moterų grupių susirinkimai ar įsteigtas specialus lyčių lygybės parlamento komitetas (jei tokie susirinkimai dar nėra rengiami ar toks komitetas dar nėra įsteigtas), kuriuose būtų nagrinėjamas šis klausimas ir užtikrinamas lyčių aspekto integravimas parlamentų darbe;
25. primygtinai reikalauja visais sprendimų priėmimo lygmenimis, visų pirma institucijose, politinėse partijose, profesinėse sąjungose ir viešajame sektoriuje (įskaitant teismines institucijas), stiprinti atstovavimą moterims, kaip tai daroma Europoje, ir pabrėžia, kad neretai daugelyje sektorių moterims atstovaujama tinkamai, tačiau iš dalies dėl nuolatinės lyčių diskriminacijos bei stereotipų ir nematomų dirbtinių kliūčių (angl. *glass ceiling*) reiškinio mažiau moterų eina aukštas pareigas;

26. mano, kad siekiant pereiti prie demokratijos reikia įgyvendinti politikos kryptis, kuriose atsižvelgiama į lyčių aspektą, ir priemonės, kuriomis užtikrinamas visapusiškas ir vienodas moterų dalyvavimas priimant sprendimus viešajame gyvenime (politinėje, ekonominėje, socialinėje ar aplinkosaugos srityse);
27. pabrėžia svarbų švietimo ir žiniasklaidos vaidmenį skatinant visuomenės požiūrio keitimą ir įtvirtinant demokratinius pagarbos žmogaus orumui ir abiejų lyčių lygybei principus;
28. pabrėžia, kad svarbu pritraukti daugiau moterų į taikos derybų, tarpininkavimo, vidaus susitaikymo ir taikos kūrimo procesus;
29. primygtinai teigia, kad svarbu įgyvendinti ir finansuoti moterims skirtus mokymus siekiant jas parengti politinei lyderystei, be to, taip prisidedama prie moterų įgalinimo ir joms suteikiama galimybė dalyvauti politinės, ekonominės ir socialinės sričių veikloje;

Moterų įgalinimas

30. palankiai vertina tokias šalis kaip Tunisas ar Marokas, kuriose labiau stengiamasi stiprinti mergaičių švietimą; vis dėlto dar kartą patvirtina, kad moterims ir mergaitėms reikėtų suteikti daugiau mokymosi ir pataisomojo švietimo ar mokymosi siekiant pasivyti bendramokslis galimybių, ypač galimybių siekti aukštojo mokslo; atkreipia dėmesį į tai, jog dar reikia nemažai nuveikti, kad būtų panaikintas moterų neraštingumas, ir kad reikėtų skirti daugiau dėmesio profesiniam mokymui, įskaitant kursų, skirtų moterų skaitmeniniam raštingumui skatinti, rengimą; rekomenduoja įtraukti lyčių lygybės klausimą į švietimo programas;
31. pabrėžia, kad mergaičių galimybės mokytis vidurinėje mokykloje ir siekti aukštojo mokslo, taip pat mokslo kokybė turi būti Šiaurės Afrikos valstybių vyriausybių ir parlamentų prioritetai, nes tai yra priemonė, kuria galima užtikrinti plėtrą, ekonomikos augimą ir demokratijos tvirtumą;
32. ragina vystyti politikos kryptis, pagal kurias būtų atsižvelgiama į konkrečią pažeidžiamiausių moterų grupių, įskaitant mergaites, neįgaliąsias, imigrantes, priklausančias etninėms mažumoms, homoseksualias ir transseksualias moteris, padėti;
33. pabrėžia, kad reikėtų kur kas daugiau nuveikti siekiant užtikrinti moterų ekonominę nepriklausomybę ir skatinti jas dalyvauti sprendžiant ekonominius klausimus, taip pat žemės ūkio ir paslaugų sektoriuose; taip pat pabrėžia, kad moterų ekonominė nepriklausomybė sustiprina jų pasipriešinimą smurtui ir pažeminimui; mano, kad regionų lygmeniu reikėtų skatinti verslininkus, profesines sąjungas ir pilietinę visuomenę keistis geriausia patirtimi, visų pirma siekiant padėti palankių sąlygų neturinčių kaimo vietovių ir vargingų miesto rajonų moterims;
34. ragina Šiaurės Afrikos šalių vyriausybes skatinti daugiau moterų dalyvauti darbo rinkoje bei remti jų dalyvavimą ir imtis visų būtinų priemonių, kad būtų užkirstas kelias diskriminacijai dėl lyties darbo vietoje; pabrėžia, kad reikia priemonių, kuriomis būtų sudaryta galimybė moterims patekti į darbo rinką tose srityse, kuriose joms tradiciškai užkertamas kelias ieškoti darbo;

35. pripažįsta žiniasklaidos vaidmenį skatinant spręsti klausimus, susijusius su moterų padėtimi ir jų vaidmeniu visuomenėje, taip pat žiniasklaidos įtaką piliečių požiūriui jų šalyse; rekomenduoja parengti veiksmų planą, skirtą remti moterims žiniasklaidoje, kad joms būtų sudaryta galimybė siekti profesinės karjeros ir kartu būtų galima stebėti, kaip moterims atstovaujama televizijoje, kuriant televizijos programas ir naudojant naujas žiniasklaidos priemones (internetą ir socialinius tinklus), kad būtų skatinamas moterų politinis dalyvavimas ir skleidžiamas požiūris, jog tradicijos ir lygios galimybės gali darniai veikti kartu;
36. rekomenduoja imtis priemonių, skirtų moterų įgalinimo procesui stebėti, įskaitant procesus, susijusius su pagarba jų, kaip darbuotojų, teisėms, visų pirma pramonės ir paslaugų sektoriuose ir kaimo bei miestų pramoniniuose rajonuose, ir moterų verslumui bei vienodam darbo užmokesčiui skatinti;
37. pabrėžia, kad yra teigiamas ryšys tarp šalies MVĮ sektoriaus dydžio ir ekonomikos augimo tempo; mano, kad mikrofinansų skyrimas yra labai veiksminga moterų įgalinimo priemonė, ir primena, kad investavimas į moteris taip pat reiškia investavimą į šeimas bei bendruomenes ir ne tik suteikia moterims daugiau ekonominės laisvės, bet ir padeda panaikinti skurdą, nuslopinti socialinius ir ekonominius neramumus ir sustiprinti socialinę sanglaudą; primena, kad mikrofinansų skyrimas apima ne tik kreditų suteikimą, bet ir valdymą ir finansines bei komercines konsultacijas, taip pat taupymo fondus;
38. prašo nacionalinės valdžios institucijų parengti pagrindines politikos kryptis mikrofinansų srityje siekiant išvengti neigiamo poveikio, pavyzdžiui, per didelio išsiskolinimo, kurį moterys gali patirti neturėdamos informacijos ar teisinių žinių;
39. ragina Šiaurės Afrikos valstybes įgyvendinti moterų verslumo pagalbos ir paramos sistemas, įskaitant atitinkamos informacijos suteikimą, teisinę apsaugą ir mokymus profesinio tobulėjimo bei valdymo srityse;
40. ragina suteikti moterims daugiau galimybių rengiant mainų projektus, kurie leistų moterų organizacijoms ir atskiroms mokslininkėms iš įvairių šalių susitikti ir pasidalyti patirtimi ir įgytomis žiniomis, taip joms būtų sudarytos sąlygos pasiūlyti strategijas ir veiksmus, kuriuos būtų galima taikyti kitais atvejais, atsižvelgiant į skirtingus poreikius ir skirtingas kilmės vietas;
41. pabrėžia, kad svarbu užtikrinti, jog programos ir veiksmai dėl moterų įgalinimo šiame regione būtų vykdomi trimis intervencijų lygmenimis: pirmuoju instituciniu lygmeniu – skatinti lyčių lygybę įgyvendinant teisinės sistemos reformas ir priimanč naujus teisės aktus, taip pat teikiant techninę paramą; antruoju lygmeniu remiant pilietinės visuomenės organizacijas, kurios gali padėti stiprinti moterų teises ir didinti jų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese; trečiuoju lygmeniu tiesiogiai veikiant vietos bendruomenėse, visų pirma kaimo vietovėse, siekiant pakeisti socialinį elgesį ir tradicijas ir atverti moterims galimybes dalyvauti socialiniame, ekonominiame ir politiniame gyvenime savo bendruomenėse;

Europos kaimynystės politika. ES veiksmai

42. pabrėžia, kad taikant Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę moterų teisės, lyčių

lygybė ir moterų įgalinimas turėtų būti esminiai jos programų aspektai, nes jie yra vieni iš svarbiausių rodiklių, kuriais remiantis vertinama pažanga demokratizavimo ir žmogaus teisių srityse; mano, kad lyčių lygybė turėtų būti kiekvienos šalies strategijos dokumento ir nacionalinės orientacinės programos prioritetas;

43. ragina Komisiją tęsti ir stiprinti lyčių lygybės klausimų įtraukimą į įvairias ES operacijas, neatsižvelgiant į jų pagrindinę temą, ir skatina Komisiją tęsti bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis, pvz., JT Moterys, kaip vykdytojomis;
44. ragina Komisiją laikytis lyčių aspekto integravimo metodo rengiant šalių veiksmų planus dėl pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo Šiaurės Afrikos šalyse, kad būtų mažinama lyčių nelygybė ir sukuriamos sąlygos teisingam moterų ir vyrų dalyvavimui sprendimų priėmimo procese;
45. ragina Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę ir Komisijos pirmininko pavaduotoją stiprinti dialogą su arabų regioninėmis institucijomis siekiant užtikrinti, kad jos atliktų pagrindinį vaidmenį integruojant moterų teises ir susijusias politikos kryptis visame regione;
46. ragina Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę ir Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Komisiją įgyvendinti bendrą darbo programą dėl bendradarbiavimo, pasirašytą su Arabų Valstybių Lyga, visų pirma dėl moterų įgalinimo ir žmogaus teisių;
47. ragina Komisiją padidinti finansinį paketą, skirtą paramai regiono moterims teikti; mano, kad teikiant šią paramą ir toliau turėtų būti atsižvelgiama į kiekvienos šalies ypatumus ir bendras joms būdingas problemas regioniniu lygmeniu, pvz., politines ir ekonomines, ieškant galimybių, kaip regionines programas papildyti dvišalėmis programomis;
48. ragina Komisiją skatinti vystyti lyderystės programas viešosios nuomonės formuotojoms ir verslo bei finansų sektoriaus lyderiams, taip pat toliau teikti paramą jau esamoms šios srities programoms;
49. mano, kad partnerių pagal atnaujintos kaimynystės politikos principą „parama pagal pažangą“ prisiimtuose išipareigojimuose reikėtų tinkamai atsižvelgti į moterų teises ir lyčių lygybę; taigi ragina Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę ir Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Komisiją parengti aiškius kriterijus, pagal kuriuos būtų užtikrinama ir stebima pažanga, pasiekta vykdant skaidrų ir įtraukų procesą, taip pat konsultuojantis su moterų teisių ir pilietinės visuomenės organizacijomis;
50. ragina ES specialųjį įgaliotinį žmogaus teisių klausimais itin daug dėmesio skirti moterų teisėms Šiaurės Afrikoje, atsižvelgiant į atnaujintą ES žmogaus teisių strategiją;
51. pabrėžia, kad svarbu skatinti moteris dalyvauti rinkimų procese, todėl prašo atitinkamų šalių valdžios institucijų į savo konstitucijas įtraukti nuostatas, suteikiančias teisę moterims dalyvauti rinkimų procese ir pašalinančias kliūtis joms realiai dalyvauti šiame procese; ragina ES glaudžiai bendradarbiauti su nacionalinėmis vyriausybėmis, siekiant perteikti joms geriausią patirtį, susijusią su moterų mokymu apie jų politines ir rinkimų teises; primena, kad tai turėtų būti daroma per visą rinkimų ciklą pasitelkiant paramos programas ir kad prireikus šį procesą reikėtų atidžiai stebėti surengus ES rinkimų stebėjimo misiją;

52. ragina Komisiją ir toliau stebėti, kaip įgyvendinamos ES rinkimų stebėjimo misijų Šiaurės Afrikos valstybėse rekomendacijos, susijusios su moterų teisėmis, ir pateikti ataskaitą Europos Parlamentui;
53. ragina Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę ir Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Komisiją spręsti diskriminacijos dėl moterų darbuotojų teisių darbo teisėje problemą vedant politinį ir strateginį dialogą su arabų šalimis ir laikantis principo „parama pagal pažangą“, taip pat skatinti moterų dalyvavimą profesinių sąjungų veikloje;
54. ragina Komisiją ir kitus paramos teikėjus skatinti programas, skirtas vienodoms visų moterų užimtumo ir mokymų galimybėms užtikrinti, ir didinti finansinius išteklius, skirtus moterų pilietinės visuomenės organizacijų ir tinklų pajėgumų didinimui nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis remti;
55. ragina Komisiją viešinti teigiamus moterų verslumo pavyzdžius, susijusius su Šiaurės Afrikos šalių moterimis arba organizacijomis, kurias sudaro Europos ir Šiaurės Afrikos verslininkės, įskaitant verslininkes technologijų ir pramonės sektoriuose; taigi ragina Komisiją numatyti atitinkamos informacijos sklaidos priemones siekiant užtikrinti, kad būtų kiek įmanoma labiau pasinaudojama įgyta patirtimi ir būtų skatinamas bei didinamas informuotumas apie tokios veiklos vystomąsias galimybes bendruomenėse, kurių ekonomika ne tokia dinamiška;
56. ragina Komisiją atliekant poveikio vertinimus, susijusius su šalimis, su kuriomis deramasi dėl glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo, atsižvelgti į galimą susitarimo socialinį poveikį ir poveikį žmogaus, visų pirma moterų, teisėms, ypač neoficialiame sektoriuje;
57. ragina Komisiją teikti paramą priemonėms, skirtoms užtikrinti, kad būtų nedelsiant ir tinkamai patenkinti specialūs moterų poreikiai krizių ir konfliktinių situacijų metu, įskaitant jų apsaugą nuo smurto dėl lyties;
58. ragina Sąjungos vyriausiąją įgaliotinę ir Komisijos pirmininko pavaduotoją ir Komisiją sudaryti palankias sąlygas pilietinei visuomenei laisvai veikti ir dalyvauti demokratinių permainų procese vykdant politinį ir strateginį dialogą su Šiaurės Afrikos šalimis;
59. ragina Komisiją šio regiono ES delegacijose stiprinti lyčių klausimus nagrinėjančių darbuotojų pajėgas ir užtikrinti, kad moterys ir nevyriausybinės organizacijos būtų įtrauktos į konsultavimosi programavimo klausimais procesą;
60. palankiai vertina naujų organizacijos JT Moterys buveinių atidarymą Šiaurės Afrikoje ir prašo ES delegacijų atitinkamose šalyse bendradarbiauti su Jungtinių Tautų įstaigomis siekiant nustatyti priemones, kurios padėtų užtikrinti lyčių lygybę bei paremti moterų teises po „arabų pavasario“;
61. ragina Komisiją skatinti steigti ir finansuoti konsultavimo centrus ir vadinamuosius moterų namus, kuriuose moterys galėtų gauti patarimų bet kokiais klausimais: nuo politinių teisių iki teisinio konsultavimo sveikatos ir apsaugos nuo smurto šeimoje klausimais, nes visa apimantis požiūris naudingas moterims, tačiau, kalbant apie smurtą, drauge ir diskretiškesnis;

62. ragina Šiaurės Afrikos nacionalinės valdžios institucijas pradėti vykdyti informuotumo didinimo programas dėl smurto šeimoje kartu steigiant prieglaudas moterims, kurios patyrė arba šiuo metu patiria smurtą šeimoje;
63. ragina Šiaurės Afrikos šalių valdžios institucijas užtikrinti nuo smurto nukentėjusioms moterims ir smurto liudininkėms tinkamą medicinos ir psichologinę pagalbą, nemokamas teises paslaugas ir galimybę pasinaudoti teisine sistema bei skundų teikimo priemonėmis;
64. primena, kad parama pilietinei visuomenei, nevyriausybinėms organizacijoms ir moterų organizacijoms taip pat turėtų būti teikiama pasitelkiant Viduržemio jūros šalių sąjungos priemones; ragina Komisiją palengvinti ES ir Šiaurės Afrikos moterų organizacijų bendradarbiavimą;
65. ragina Komisiją remti Šiaurės Afrikos šalių pastangas kuriant tikrą ir tvarią demokratiją, grindžiamą pagarba žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms, moterų teisėms, vyrų ir moterų lygybės, nediskriminavimo ir teisinės valstybės principais; pabrėžia, kad būtina remti aktyvaus pilietiškumo ugdymą regione, teikiant techninę ir finansinę paramą pilietinei visuomenei, kad būtų padedama kurti demokratinę politinę kultūrą;
66. ragina Komisiją užtikrinti visišką skaidrumą prekybos derybose, įskaitant visą pagrindinę informaciją, kuria remiantis siūloma sudaryti prekybos susitarimus; pabrėžia, kad moterų grupės ir pilietinės visuomenės organizacijos turėtų aktyviai įsitraukti į visą šį procesą;
67. ragina Viduržemio jūros šalių sąjungos parlamentinę asamblėją kiekvienų metų kovo mėnesio sesiją skirti šio regiono moterų padėčiai;
68. ragina Komisiją skatinti sustiprinti Stambulo ir Marakešo procesą ir remti programas, kuriomis skatinamas pilietinės visuomenės ir Europos bei Viduržemio jūros regiono valstybių vyriausybės dialogas;
69. mano, kad naujai įsteigtame Europos demokratijos fonde itin daug dėmesio reikėtų skirti moterų dalyvavimui demokratiškas reformų Šiaurės Afrikoje procesuose: remti moterų organizacijas ir lyčių lygybės srities projektus, pvz., skatinti kultūrų ir religijų dialogą, kovoti su smurtu, didinti užimtumą, skatinti dalyvauti kultūriname ir politiniame gyvenime, moterims ir mergaitėms suteikti vienodas teises kreiptis į teismą, sudaryti sąlygas gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir mokytis, taip pat užkirsti kelią esamai moterų diskriminacijai ir moterų teisių pažeidimams arba juos panaikinti;
70. ragina Komisiją, valstybes nares ir ypač ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorių, įgyvendinant Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategiją 2012–2016 m., atsižvelgti ir nustatyti bendrą požiūrį į ES išorės politikos veiklos koordinavimą; mano, kad Šiaurės Afrikos nacionalinės valdžios institucijos turėtų būti, kuo labiau ir kai tai įmanoma, skatinamos veikti kartu su kitomis valstybėmis regione, kad būtų kovojama su prekyba žmonėmis;
71. ragina Komisiją remti moterų projektus ir stiprinti moterų tarpusavio ryšius universitetuose, žiniasklaidoje, kultūros įstaigose, kino pramonėje ir kituose kūrybos sektoriuose ir primygtinai pabrėžia, kaip svarbu stiprinti kultūrinius abiejų Viduržemio

jūros pakrančių ryšius, be kita ko, pasitelkiant socialinę žiniasklaidą, skaitmenines platformas ir perdavimą per palydovą;

72. ragina valstybių narių vyriausybes ir valdžios institucijas dvišaliuose diplomatinuose ir prekybos santykiuose su Šiaurės Afrikos šalimis skirti didžiausią dėmesį moterų teisėms;
73. ragina Komisiją stiprinti aukštojo mokslo mainų programas, pvz., programą „Erasmus Mundus“, ir skatinti jaunas moteris jose dalyvauti; taip pat ragina plėtoti Viduržemio jūros šiaurinių ir pietinių regionų bendradarbiavimą (tiek pasitelkiant porinius projektus, tiek lygiaverčius tarpusavio mainus);
74. ragina Komisiją skatinti jaunas moteris dalyvauti dvišalėse mokymosi judumo programose, pavyzdžiui, programoje „Erasmus“ ir plėtoti tarpregioninį šiaurinių ir pietinių Viduržemio jūros regiono šalių universitetų ir regionų bendradarbiavimą;
75. palankiai vertina partnerystes judumo srityje, nes jos padeda sudaryti palankesnes sąlygas mainams ir humaniškai bei su pagarba valdyti migraciją;
76. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai bei valstybių narių vyriausybėms.

AIŠKINAMOJI DALIS

2010 m. pabaigoje per Šiaurės Afriką ir Artimuosius Rytus nusirito protestų ir demonstracijų banga, iš vidaus pakeisdama šio regiono veidą ir ypatumus. Nepaisydamos savo padėties šiuose regionuose, moterys aktyviai dalyvavo minėtuose judėjimuose kaip demonstrantės, jų organizatorės ir lyderės ir kartu su bendražygiais vyrais buvo svarbiausios pokyčių iniciatorės. Šiandien jos ir toliau kovoja už galimybes būti atstovaujamos naujai sudarytuose parlamentuose ir vyriausybėse, taip pat už lygias teises naujose savo šalių konstitucijose.

Šių revoliucinių protestų, paprastai vadinamų Arabų pavasariu, sėkmė dėl įvairių priežasčių kiekvienoje šalyje buvo skirtinga. Šiame pranešime daugiausia dėmesio skiriama keturioms Šiaurės Afrikos šalims: Egiptui, Libijai, Marokui ir Tunisui. Nepaisant šių šalių skirtumų, visoms joms didelę įtaką daro valdančiojo režimo pakeitimas, rinkimai ir konstitucijų pakeitimai.

Šio pranešimo tikslai yra: 1) atkreipti dėmesį į moterų laimėjimus Egipte, Libijoje, Maroke ir Tunise; 2) pabrėžti pilietinės visuomenės, nevyriausybinų organizacijų, žiniasklaidos ir politinių partijų moterų įsipareigojimą remti perėjimą prie demokratijos; 3) atkreipti dėmesį į tebesitęsiančius sunkumus ir galimas kliūtis, su kuriomis moterys vis dar susiduria siekdamos lygybės šiose šalyse, nepaisant to, kad jų dalyvavimas jų pačių rengtose demonstracijose buvo labai svarbus užtikrinant jų sėkmę; 4) atkreipti dėmesį į tai, kaip reikėtų naudotis ES priemonėmis, kad per šiose šalyse vykdomą demokratinį procesą būtų palaikomos moterų teisės ir lyčių lygybė.

Kelis dešimtmečius prieš prasidedant neramumams Tunise ir tam tikru mastu Egipte, Maroke bei Libijoje moterų teisių apsaugos požiūriu buvo patvirtinti gana pažangūs teisės aktai. Vis dėlto tikrovėje dėl represinio valdymo režimų pobūdžio, nepakankamai veiksmingo teisės aktų įgyvendinimo ir tradicinio moterų vaidmens suvokimo galimybės užtikrinti tikrą lyčių lygybę buvo ribotos. Dar blogiau – moterų teisių srityje padaryta pažanga buvo naudojama kaip autokratinio valdymo režimų propaganda, ypač Libijoje, taip pat Egipte. Be to, moterys visuomeniniame gyvenime galėjo dalyvauti tik jeigu priklausė valdančiajai partijai.

Tunise pilietinė visuomenė, ypač moterų teisių gynimo organizacijos, labai aktyvi, ji jau veikė valdant Zine'o Ben Ali režimui. Nepaisant to, per Arabų pavasario įvykius daugumą nustebino svarbus moterų vaidmuo ir aktyvus jų dalyvavimas Egipte, Libijoje ir Tunise vykusiose demonstracijose. Taigi per revoliucijas moterys tapo itin matomos. Už savo veiklą neretai jos sumokėjo didelę kainą, ypač Egipte ir Libijoje, iš kur buvo pranešta apie itin daug seksualinio smurto ir bauginimo atvejų.

Pasibaigus sukilimams moterims teko sunki užduotis savo pilietinę kovą paversti politiniais veiksmais ir dalyvauti rinkimuose. Rezultatai kiekvienoje šalyje buvo skirtingi. Iš esmės paaiškėjo, kad pagal rinkimų įstatymus patvirtinta balsavimo sistema kandidačių atžvilgiu yra neigiama arba teigiama.

Pagal Libijos rinkimų įstatymą iš partijų buvo reikalaujama pateikti baigtinius lyčių požiūriu proporcingus kandidatų sąrašus, kuriuose alternatyvias kandidatų vyrų ir moterų pozicijas

būtų galima kaitalioji ir horizontaliai, ir vertikalčiai (angl. *zipper lists*). Tai davė gerų rezultatų: moterys gavo 32 iš 80 partijoms skirtų vietų (iš viso naujajame Nacionaliniame Kongrese yra 200 vietų). Kitos 120 vietų buvo skirtos nepriklausomiems kandidatams; į jas iš 89 kandidačių išrinkta tik viena moteris. Libijos rinkimų įstatymas buvo priimtas atsižvelgiant į Tuniso patirtį – pastarojoje valstybėje kandidatų pozicijas sąrašuose galima kaitalioji tik vertikalčiai.

Iš Tuniso patirties matyti, kad dėl politinės padėties susiskaldymo susilpnėjo kvotų sistema. Nepaisant to, atstovavimo moterims lygis Nacionaliniame Steigiamajame Susirinkime (27 proc.) vis dar gerokai viršija regioninį (ir Europos) lygį; taip buvo ir prieš revoliuciją, tačiau dabar moterys išrinktos surengus laisvus rinkimus.

Rinkimų Egipte rezultatai labai nuvylė. 2011 m. lapkričio–2012 m. sausio mėn. vykusiuose rinkimuose išrinktos tik aštuonios moterys (1,6 proc.), dar dvi moteris iš dešimties parlamento narių paskyrė Karinių pajėgų aukščiausioji taryba (angl. *Supreme Council of the Military Forces*); taigi iš viso moterų išrinkta 1,9 proc. 2012 m. sausio–kovo mėn. vykusiuose Patariamiosios Tarybos rinkimuose moterys gavo 5 iš 180 vietų (2,8 proc.).

Šie rezultatai labai svarbūs, nes demokratijos kūrimas susijęs su visapusišku moterų dalyvavimu, taip pat todėl, kad naujai išrinkti Egipto, Libijos ir Tuniso parlamentai yra atsakingi už naujų konstitucijų rengimą. Konstitucijos rengimas ar jos persvarstymas iš tikrųjų yra pagrindinė politinių diskusijų sudedamoji dalis. Dabartinė konstitucinė padėtis Šiaurės Afrikoje primena pokario Europos padėtį. Didžiausias būsimas Egipto, Libijos ir Tuniso moterų uždavinys yra užtikrinti, kad moterys aktyviai dalyvautų už naujosios konstitucijos rengimą atsakingų institucijų veikloje ir kad demokratija, moterų teisės ir lyčių lygybė būtų aiškiai apibrėžtos jų konstitucijoje. Siekdamos šio tikslo, moterys parlamentuose turėtų burtis į, pvz., moterų grupių susirinkimus, kuriuose dalyvautų visų politinių partijų atstovai, kaip tai daroma Tuniso parlamente.

Moterų dialogas dėl vertybių ir principų, kuriais turėtų būti grindžiamos būsimos šalių konstitucijos, taip pat kitais klausimais turėtų apimti ir įvairios kilmės bei skirtingų religijų moterų dalyvavimo aspektą.

Po rinkimų šiose šalyse, išskyrus Libiją, į valdžią atėjo islamistų partijos, kai kuriais atvejais, pvz., Tunise, jos įeina į koaliciją. Kai kurie šių partijų nariai ir joms nepriklausančių judėjimų atstovai simboliškai skiria dėmesio moterų teisėms ir daro spaudimą vyriausybėms ginčyti bet kokias vyrų ir moterų lygybės galimybes. Lyčių lygybės klausimas yra svarbiausias viešųjų diskusijų, taip pat diskusijų dėl konstitucinių pakeitimų aspektas ir kursto aistras. Šiuo metu moterų statusas ir padėtis visuomenėje kone lemia visuomenės pasirinkimą; vyrauja tendencija priešinti vadinamuosius modernistus ir tradicionalistus. Taigi šiuo etapu labai svarbu vengti šio pavojaus ir pernelyg didelio poliškumo. Šias problemas būtų galima išspręsti pradedant teikti institucinę paramą, kuria būtų suteikiamos galimybės skirtingų pažiūrų moterims užmegzti ryšius, kad būtų rasti kompromisai.

Arabų pavasario poveikis Maroke buvo šiek tiek kitoks. 2011 m. vasario 20 d. šalyje po sukilimų kaimyninėse valstybėse surengta didžiulė demonstracija. Buvo persvarstyta šalies Konstitucija ir 2011 m. liepos mėn. referendumu ji buvo patvirtinta. Vėliau, 2011 m. lapkričio mėn., visuotinius rinkimus laimėjo islamistų partija (Teisingumo ir vystymosi partija, angl. *Party for Justice and Development*).

Šios šalys susiduria su problema, kaip savo visuomenėse, kurios labai skiriasi, pvz., nuo Persijos įlankos valstybių visuomenės, suformuoti politinio islamo nuostatas. Sprendimas taip pat priklausys nuo to, kaip politiniam islamui Šiaurės Afrikoje pavyks parengti valdžios doktriną į ją įtraukiant ankstesniojo teisyne nuostatas.

Iš tikrųjų yra daug galimų islamo ir žmogaus teisių visuotinumą derinių. Tuniso Steigiamasis Susirinkimas stengiasi rasti kompromisą. Kaip matyti iš 2011 m. persvarstyto Maroko Konstitucijos 19 straipsnio, kuriame teigiama, kad vyrai ir moterys turi vienodas pilietines, politines, ekonomines, socialines, kultūrinės ir su aplinka susijusias teises bei laisves¹, toks dalykas nėra neįmanomas. Šiai naujai konstitucijai pritarta referendume.

Paaiškėjo, kad Egipte diskusijos dėl naujos konstitucijos rengimo yra itin sudėtingos. Nepaisant aktyvių ir sudėtingų Steigiamojo Susirinkimo narių diskusijų, galimybė rasti islamistus ir islamu nesivadovaujančius narius tenkinančius kompromisus pasirodė esanti sunkiai įvykdomas žygdarbis. Be to, nepaisant aktyvios pilietinės visuomenės, kurioje moterys yra itin veiklios, dėl akivaizdaus moterų kritinės masės trūkumo demokratiškai išrinktame Liaudies Susirinkime silpnėja moterų balsas konstituciniame procese.

Libija ir toliau yra vadinamoji pokonfliktinė šalis, kurioje kyla itin specifinių problemų ir nėra tikrų valstybinių struktūrų, kuriomis būtų galima grįsti valstybės atstatymą. Stabilizuojant šalį gentys vis dar atlieka svarbų vaidmenį; moterys, dalyvaujančios viešosiose kampanijose už taiką ir nacionalinį susitaikymą, turi būti įtrauktos į derybų institucijas.

Šiose keturiose šalyse procesas dar nebaigtas; jį įgyvendinant ir daroma pažanga, ir susiduriama su kliūtimis, todėl galutinis rezultatas dar neaiškus.

Šiaurės Afrikos moterų vaidmenį taip pat galima vertinti atsižvelgiant į jų ekonominę ir socialinę įgalinimą. Iš tikrųjų jau ne vienus metus nemažai Tuniso, Maroko ir Libijos moterų studijuoja universitetuose (40–60 proc.)² turi savo verslą, vykdo ekonominę veiklą (daugiau kaip 25 proc.)³ ir kt. Tokiose šalyse kaip Libija, kur visiškai nebuvo galimybių dalyvauti visuomeniniame gyvenime, moterims pavyko užsitikrinti gana neblogą atstovavimą ekonominio ir socialinio gyvenimo srityse; dabar jos sudaro apie 17 proc. išrinktų Nacionalinio Kongreso narių, tačiau vadovauja tik dviem iš dvidešimt keturių ministerijų.

ES turi atlikti svarbų vaidmenį įgyvendindama savo atnaujintą kaimynystės politiką. ES, remdama demokratinių režimų kūrimą ir ekonominę bei socialinę vystymąsi, galėtų padėti savo pietinėms kaimynėms pasiekti liaudies sukilimų iškeltus tikslus: užtikrinti didesnę demokratiškumą, suteikti daugiau laisvės ir daugiau teisingumo. Imdamasi veiksmų ES neturėtų pamiršti, kad šiose šalyse nėra tikros demokratijos, nes taip būtų nepaisoma pusės gyventojų. Todėl lyčių lygybė ir moterų teisės turėtų būti vieni iš ES prioritetų, o vertinant

¹ „Vyrai ir moterys, laikydamiesi šios Konstitucijos nuostatų, nekintančių taisyklių ir Karalystės įstatymų, vienodai naudojami civilinėmis, politinėmis, ekonominėmis, socialinėmis, kultūrinėmis ir aplinkos teisėmis bei laisvėmis, nustatytomis šiame skyriuje ir kitose šios Konstitucijos nuostatose, taip pat tarptautinėse konvencijose ir susitarimuose, kuriuos Karalystė yra tinkamai ratifikavusi. Maroko valstybė siekia užtikrinti vyrų ir moterų lygybę. Šiuo tikslu įsteigta valdžios institucija, užtikrinanti lygybę ir kovojanti su įvairių rūšių diskriminacija.“

² UNESCO statistikos institutas. Tretinis išsilavinimas.

³ Tarptautinės darbo organizacijos ir TJVP statistikos institutas. Ekonominė veikla.

partnerių pagal principą „parama pagal pažangą“ prisiimtus įsipareigojimus reikėtų atsižvelgti į šioje srityje padarytą pažangą. Šiuo tikslu, priimant sprendimus dėl Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės (EKPP) prioritetų ir programų, moteris ir moterų organizacijas reikėtų įtraukti į derybų su valdžios institucijomis procesą.

Viduržemio jūros šalių sąjungos priemonės yra dar vienas dialogo skatinimo ir universitetų, mokslininkų, žurnalistų, verslininkų ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio ryšių stiprinimo būdas.

Šis pranešimas grindžiamas viešaisiais klausymais, delegacijos į Tunisą ataskaita ir konsultacijomis su keliomis susijusiose šalyse išrinktomis moterimis, ekspertais ir nevyriausybėmis organizacijomis.

23.1.2013

VYSTYMOŠI KOMITETO NUOMONĖ

pateikta Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetui

dėl moterų padėties Šiaurės Afrikoje
(2012/2102(INI))

Nuomonės referentė: Corina Crețu

PASIŪLYMAI

Vystymosi komitetas ragina atsakingą Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetą į savo pasiūlymą dėl rezoliucijos įtraukti šiuos pasiūlymus:

1. primygtinai ragina kiekvieną Šiaurės Afrikos šalį didinti pastangas skatinti vienodas moterų galimybes naudotis švietimo sistema, medicinos pagalba, teisės, viešosios žiniasklaidos sistemomis ir dalyvauti politiniame gyvenime;
2. ragina suteikti moterims daugiau galimybių rengiant mainų projektus, kurie leistų moterų organizacijoms ir atskiroms mokslininkėms iš įvairių šalių susitikti ir pasidalyti patirtimi ir įgytomis žiniomis, taip joms būtų sudarytos sąlygos pasiūlyti strategijas ir veiksmus, kuriuos būtų galima taikyti kitais atvejais, atsižvelgiant į skirtingus poreikius ir skirtingas kilmės vietas;
3. atkreipia dėmesį į didelį uždavinį – panaikinti moterų neraštingumą, taip pat ragina kruopščiau įvertinti mokyklos nebaigimo priežastis; pabrėžia, kad svarbu užtikrinti, jog mokyklose būtų pateikiama sektinų moterų vaidmenų pavyzdžių;
4. ragina panaikinti bet kokio pobūdžio moterų diskriminaciją teisės aktuose, kurie šiuo metu galioja Šiaurės Afrikos šalyse, ir pabrėžia, kad svarbus aktyvus moterų dalyvavimas politiniame gyvenime ir pilietinės visuomenės organizacijose, taip pat rengiant teisės aktų projektus; pabrėžia, kad svarbu moteris ir vyrus, turinčius įvairių patirtį ir priklausančius įvairioms visuomenės grupėms, informuoti ir konsultuoti vienodų piliečių teisių ir rinkimų teisių klausimais;
5. ragina Komisiją ir kitus paramos teikėjus skatinti programas, skirtas vienodoms visų moterų užimtumo ir mokymų galimybėms užtikrinti, ir didinti finansinius išteklius, skirtus moterų pilietinės visuomenės organizacijų ir tinklų pajėgumų didinimui nacionaliniu ir

regioniniu lygmenimis remti;

6. ragina Komisiją viešinti teigiamus moterų verslumo pavyzdžius, susijusius su Šiaurės Afrikos šalių moterimis arba organizacijomis, kurias sudaro Europos ir Šiaurės Afrikos verslininkės, įskaitant verslininkes technologijų ir pramonės sektoriuose; taigi ragina Komisiją numatyti atitinkamos informacijos sklaidos priemones siekiant užtikrinti, kad būtų kiek įmanoma labiau pasinaudojama įgyta patirtimi ir būtų skatinamas bei didinamas informuotumas apie tokios veiklos vystomąsias galimybes bendruomenėse, kurių ekonomika ne tokia dinamiška;
7. ragina Šiaurės Afrikos šalių valdžios institucijas imtis tvarių priemonių siekiant išspręsti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo problemą, imtis priemonių, kad moterys nesudarytų vis didesnės bedarbių dalies, ir stiprinti socialinę apsaugą su lytimi susijusiais aspektais, ypač turint mintyje motinystę;
8. ragina gerbti moterų paveldą ir kultūrinės, religinės ir kitas tradicijas, kurios nekenkia moterų orumui, laisvei ir saugumui; mano, kad pirmenybę reikėtų teikti pastangoms gerinti moterų padėtį bendruomenėse, kuriose jos gyvena, atsižvelgiant į jų poreikius ir aplinkybes;
9. ragina Komisiją laikytis lyčių aspekto integravimo metodo rengiant šalių veiksmų planus dėl pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo Šiaurės Afrikos šalyse, kad būtų mažinama lyčių nelygybė ir sukuriama sąlyga teisingam moterų ir vyrų dalyvavimui sprendimų priėmimo procese;
10. ragina Šiaurės Afrikos šalių valdžios institucijas užtikrinti nuo smurto nukentėjusioms moterims ir smurto liudininkėms tinkamą medicinos ir psichologinę pagalbą, nemokamas teises paslaugas ir galimybę pasinaudoti teisine sistema bei skundų teikimo priemonėmis.

GALUTINIO BALSAVIMO KOMITETE REZULTATAI

Priėmimo data	22.1.2013
Galutinio balsavimo rezultatai	+: 22 -: 0 0: 2
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę nariai	Thijs Berman, Michael Cashman, Corina Crețu, Véronique De Keyser, Nirj Deva, Leonidas Donskis, Charles Goerens, Filip Kaczmarek, Miguel Angel Martínez Martínez, Gay Mitchell, Norbert Neuser, Bill Newton Dunn, Maurice Ponga, Birgit Schnieber-Jastram, Michèle Striffler, Alf Svensson, Keith Taylor, Eleni Theocharous, Patrice Tirolien, Anna Záborská, Iva Zanicchi
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavęs (-ę) pavaduojantis (-ys) narys (-iai)	Enrique Guerrero Salom, Gesine Meissner, Judith Sargentini

GALUTINIO BALSAVIMO KOMITETE REZULTATAI

Priėmimo data	19.2.2013
Galutinio balsavimo rezultatai	+: 24 -: 0 0: 4
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę nariai	Regina Bastos, Andrea Āeškov, Marije Cornelissen, Iratxe Garca Perez, Zita Gurmai, Mikael Gustafsson, Mary Honeyball, Sophia in ‘t Veld, Teresa Jimenez-Becerril Barrio, Constance Le Grip, Astrid Lulling, Ulrike Lunacek, Elisabeth Morin-Chartier, Krisztina Morvai, Siiri Oviir, Joanna Senyszyn, Joanna Katarzyna Skrzydlewska, Marc Tarabella, Britta Thomsen, Anna Zaborska, Ines Cristina Zuber
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę (-ę) pavaduojantis (-ys) narys (-iai)	Izaskun Bilbao Barandica, Minodora Cliveti, Silvia Costa, Anne Delvaux, Mariya Gabriel, Nicole Kiil-Nielsen, Doris Pack, Licia Ronzulli, Angelika Werthmann